

FOLK OG LAND

 FELDAR MELAND
 NEDRE HOLMEST. 2
 STAVANGER 53

NR. 7 — 13. ÅRGANG

LØRDAG 22. FEBRUAR 1964

LØSSALG 1 krone

Et møte med Nansen og Quisling

Armeneren Erwand Dschanian forteller om et lyst
barndomsminne til FOLK OG LAND

For noen få år siden kom det ut på Dreyers Forlag en bok av en armenier som hadde bosatt seg i Norge etter verdenskrigens slutt. Forfatteren var Erwand Dschanian og boken het «Mitt liv i Sovjet». I vår anmeldelse dengang av boken skrev vi at det var besynderlig at en armenier som berettet om sitt liv ikke hadde noe å fortelle om Vidkun Quisling.

Nylig støtte vi påny på Erwand Dschanian og denne gang personlig. Han oppholder seg fortsatt her i Norge — på Nansenpass — og forteller oss at han som sovjetrussisk soldat ble tatt tilfange av tyskerne og at han etter å ha passert forskjellige krigsfangeleire havnet på Jørstadmoen i Norge. Da krigen sluttet ville han ikke tilbake til Sovjetsamveldet, noe som ble meget unådig opptatt. Han havnet på Møllergaten 19, hvor han satt i 80 dager, men fikk så endelig friheten igjen og tilfrelse til å oppholde seg i Norge. Det ble dog lagt alle slags vanskeligheter iveien for ham i arbeidslivet. Nå er han blitt sin egen arbeidsgiver og underviser også i dans, idet han før verdenskrigen var en kjent armensk folkedanser, som opptrådte rundt i hele Sovjetsamveldet.

Vi spør ham hvorfor han ikke nevnte Quisling i boken sin og om han ikke har hørt om ham noen gang i sin barndom. Han forklarer at

ERWAND DSCHANIAN

det ikke var så lett å nevne Quislings navn hvis en ville finne forlegger, men at han ikke bare har hørt om Quisling, men hans lyseste barndomsminne er knyttet til Nansens og Quislings opphold i Armenia. Og på vår oppfordring forteller han Folk og Lands lesere om dette:

Da Fridtjof Nansen omfavnet meg varmt og hjertelig, følte jeg det akkurat som en magnetisk kraft trakk meg til ham, jeg følte det som det var min egen far som omfavnet meg. Jeg hadde mistet ham da jeg bare var ett år gammel. Han døde av en lungesykdom han hadde pådratt seg under flukten, da vi kristne armeniere under den første verdenskrig ble utsatt for grusomme forfølgelser av muhamedanske

persere og tyrkere. Og siden dengang da Fridtjof Nansen omfavnet meg, har jeg alltid drømt om å få se det land som fostret en av mitt eget lands profeter — Fridtjof Nansen. Og denne sterke følelsen gjorde kanskje sitt til at skjebnen førte meg helt fra det solvarme Armenia til landet langt i nord — Norge.

Da den andre verdenskrigen brøt ut, ble jeg innkalt som soldat i Sovjet-armeen, og kjempet etter fattig evne, til tyskerne avvepnet meg, og som krigsfange hos dem, fikk jeg stifte bekjentskap med en rekke fangeleire fra Krim i syd til Jørstadmoen i Norge. Stort mere skal man ikke forlange av skjebnen.

Det er et sant ord som sier at «verden er liten», iallfall er den blitt liten i vår tid. Jeg ble temmelig overrasket, da jeg fikk høre i en avisredaksjon at frøken Bodil Bjørn hadde bosatt seg i Oslo for godt, etter at hun i 28-år hadde vært i tjeneste i det fjerne armenske land, for å pleie hundrer og tusener av foreldreløse barn. Jeg måtte absolutt treffe henne, og da jeg kom hjem til henne, så hun alvorlig på meg. Hun kjente meg ikke igjen, for det var jo lenge siden hun så meg for første gang da jeg var bare 7 år gammel, og nå stod jeg foran henne som en moden mann. Hun selv var jo også eldet siden dengang. «Jeg synes jeg har sett Dem før, men jeg kan ikke huske hvor» sa hun, og smilte litt. «Det var nok i byen Leninakan, ikke sant?» sa jeg. Da sa hun: «Å — i hjemmet for foreldreløse barn?» «Ja — det stemmer», svarte jeg.

Vi omfavnet hverandre hjertelig, som en mor og sønn ville ha gjort det ved gjensyn etter lang tid. Så mintes vi de dager da den danske kvinnen frøken Karen Jeppe tok min kamerat Garegin og meg med til frk. Bodil Bjørns hjem for foreldreløse barn, og pleiet oss der i 7 dager. Jeg husker godt at min lekekamerat Garegin Kasarin og jeg ville flykte til Amerika, for vi

Forts. side 2

OLAF HOLM:

St. Olavs orden

Ordensrådet	
Kansler.	
Stray, Sigrid, høyesterettsadvokat, 55 (45).	
Visekansler.	
Thommessen, Øystein, høyesterettsadvokat, 56.	
Skattmester.	
Smith-Kjelland, I. M. E., hofsfet, fast medlem av Ordensrådet, 56.	
Rådets øvrige medlemmer.	
Møhr, W., godseier, 55.	
Arvesen, O. P., professor, dr. 58.	
Ordenens kanselli.	
Ordenskapitlets sekretær og sjef for ordenskanselliet.	
Bull, Georg Jacob Falck, generalmajor*, f. 92, off. 13, 53.	
Kansellister.	
Sverdrup-Thygesen, G. M., ekspedisjonssjef, 48.	
Bloch, J. K. F. S., ekspedisjonssjef, 49.	
Meyer, F., major, 56.	
Ordenens revisjon.	
Revisorer.	Formann.
Haugtvedt, I., redaktør, 48.	Løge, G., generallegat*, 48.
Thomsen, G., skipsreder, 48.	Arntzen, S., høyesterettsadvokat, 50.
Oftedal, E., direktør, 59.	Hansen, P. M., direktør, 58.

«Dette skal siges,
«Lad det saa være sagt.»
Søren Kierkegaard

I.

Det er — som vel kjent — gått inflasjon i hele samfundet. Alt forflates, kan man daglig lese i avisene.

St. Olavs orden har lidt samme skjebne. Før okkupasjonen var således St. Olavs orden meget ansett, fordi den var sjelden og først og fremst fordi den, som fikk den, alminnelig ble

anerkjent å ha gjort seg fortjent til utmerkelsen. Ondet tungen påstår riktignok, at den var så sjelden, fordi utgiftene gikk av den kongelige kasse.

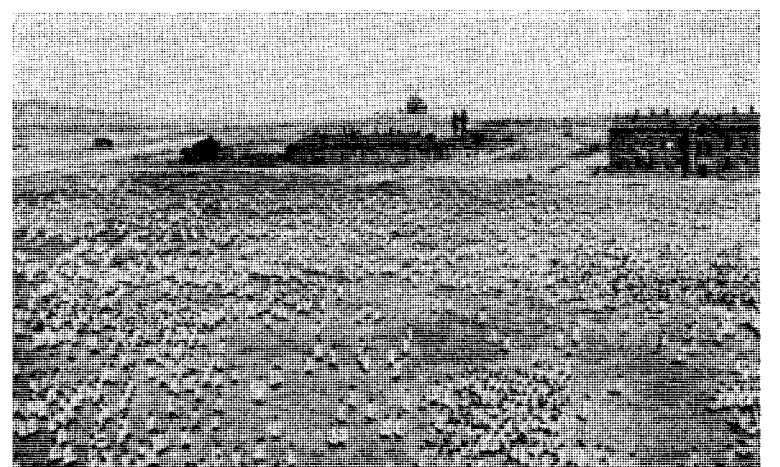
II.

Det har til alle tider vært slik, at potentater har delt ut ordner og titler for å skaffe seg venner og støtte. Carl Johan av Sverige adlet hele 160 svenske familier. I Norge ble, tross hans ener-

Forts. side 6

Nansenkommissjonen i arbeid sammen med den armenske regjeringskomité. Nansen sees sittende nummer fire fra høyre. Quisling står i bakgrunnen foran Leninbildet. Både dette og bildet ved siden av er hentet fra boken «Gjennom Armenia», som kom på Aschehougs forlag i 1962.

Barna ved Near East Relief's stasjon ved Leninakan, som Dschanian forteller om.

Et møte —

Fort. fra side 1

hadde hørt at alle hadde det godt der, mens det var nød i vår hjemby Tiflis, for det var etter første verdenskrig, og revolusjonen, så det var vanskelige tider for folk, og stor mangel på både mat og klær. Vi hadde også hørt at det var lett å komme fra Armenia til Amerika, for amerikanerne hadde opprettet en rekke hjem for hjemløse armenske barn.

Og så en sommerdag, flyktet Garegin og jeg hjemmefra — uten å si noe til våre foreldre engang. Passasjeretog «Tiflis dsjulf» stod klar til avgang, vi gikk rundt på den andre siden av plattformen, og så hoppet vi opp på stigtrinnene da toget gikk. Vi klarte å reise med som blindpassasjerer en distanse uten å bli oppdaget, men så satte det inn med styrtregn og der vi satt på trinnene utenfor vognen ble vi gjennomvåte. Det ble vanskeligere og vanskeligere å holde seg fast, flere ganger holdt vi på å bli slengt ut av vindpresset under den svære farten, særlig i svingene. Vi klamret oss til gellenderet på trappen, tett sammen, men det var vått av regnet og glatt som is. Av og til måtte vi kripe og presse oss oppover trappen for ikke å gli ned, og situasjonen var farlig og kritisk. Men så følte jeg et kraftig tak i nakken, og så at min venn var gjenstand for samme behandling. Vi ble løftet opp av to kraftige jernbanefunksjonærer, og hivd inn i vognen som tomsekker.

«Dere kan da ikke sitte der ute, det er jo livsfarlig» sa en av dem, «har dere billetter?» Garegin og jeg så på hverandre.

Jeg hørte meg selv si: «Nei, vi har ingen billetter» «Men hvor skal dere hen da?» spurte de. «Vi skal til Leninakan» sa Garegin «vi er foreldreløse barn». «Vi skal til Amerika sammen med de andre foreldreløse barna,» sa jeg. «Skal dere drittonger reise til AMERIKA?» sa de og skoggerlo. Så ble vi låst inne i en kupe. Det så ut som det var jernbanefunksjonærenes kupe, for det hang en konduktørjakke og en uniformslue der. En stund etter fikk vi et stykke brød med ost av konduktørene, og spiste mens vi satt der og frøs i de våte klærne. Om morgenen stanset toget ved en stor stasjon, og da vi kikket ut, så vi ett skilt hvor det stod: «LENINAKAN». Mange passasjerer gikk av, andre løp langs vognene for å finne plass, og det ble stor travelhet blant togpersonalet for å få ekspressen til Jerevan avgårde i rett tid. Det var skift mellom lokomotiv-

betjeningen og konduktørene, kupéen ble låst opp, og de siste ble opptatt med å overlevere hverandre papirer. Akkurat da stakk Garegin og jeg av, løp ut av stasjonen og ut i byens gater.

Vi visste ikke hvor vi løp, tenkte bare på å komme unna jernbanefolkene, som ropte og skrek for å stoppe oss. I en av gatene stoppet en dame oss, og sa at vi behøvde ikke være redde. Det var den danske kvinnen Karen Jeppe, som under den armensk-tyrkiske krigen satte alle sine krefter inn i et oppfrende og storartet redningsarbeid.

Hun tok oss med til sitt hus, og pleiet oss i to dager. Der var det også flere foreldreløse barn på vår alder, og likeså forkomne og uten håp. Siden tok hun oss alle sammen med til en av skolene i byen, hvor den norske damen — frøken Bodil Bjørn — gjorde samme innsats for foreldreløse armenske barn. Her var det hundrevis av barn, som ble tatt hånd om av den amerikanske Near East Relief. Vi fikk mat og klær. Bodil Bjørn var husmor, og ble kalt mamma av alle de armenske barna på denne skolen. Min kamerat og jeg gikk og håpet på at vi skulle komme oss til Amerika, men vi ble nok sørgelig skuffet, for styret for skolen var nok lurere enn oss to småpjokker. De oppdaget etter syv dager, at vi slett ikke var foreldreløse, men hadde foreldre i live. Og så ble vi utlevert til jernbanefunksjonærer, anbragt på toget til Tiflis, og der møtte våre foreldre oss og tok oss med hjem. Stakkars mine foreldre, som hadde slitt hardt for å underholde meg og to søsken. Far var maler, og egentlig min stefar, som jeg kalte onkel Akop, for min virkelige far døde som nevnt da jeg var ett år gammel. Min mor — Haykanusj arbeidet i en tekstilfabrikk, og mine foreldre hadde det smått i mange år. Ting etter ting forsvant — sølvtey, møbler, malerier, og tilslutt gulvteppene. Leiligheten var nesten tom, og iskalt var det der, men mor og onkel Akop klarte da å holde familien sammen.

Efter den mislykte flukten til Amerika var det gått ett år, da fikk vi høre at Arminias venner — Fridtjof Nansen og Vidkun Quisling skulle besøke skolen vår, det var i 1923.

Vi var yre av glede over å skulle få se den berømte Fridtjof Nansen, og ikke minst jeg. Jeg besluttet meg til å overlevere ham en blomsterbukett. Jeg tok med meg seks andre gutter, og vi gikk til nærmeste gartneri, for å

Gunleik Hovde:

Er vi på rett veg?

Eg har med interesse lese prof. Anders Bratholms innlegg i «Lov og Rett» nr. 7 for ifjor om Ungdomskriminaliteten. No har ikkje eg tenkt å koma med noko nytt innlegg om same emne, berre noko som tangerar emnet og som kanskje kan vera av interesse.

Prof. Bratholm konkluderar med at vår tid legg tilhøva so godt til rettes for brotsverk og forgåingar med sine sjølvbeteningsbutikkar, automatar og bilar at dette må ta største deil av skulda.

Til dette vil eg kunne fortelja at eg har arbeidd på stader der vi måtte gjøyme og låse inn alt, både reidskap og materiell dersom det ikkje skulle forsvinne om natta, og eg har arbeidd på andre stader der alt fekk liggje i fred i vekevis og månadsvis på same staden utan at nokon rørde det. Dette har eg opplevd alt innan landets grenser og i løpet av dei siste ti åra.

Det viser at det ikkje støtt er tilhøva som skapar tjuvar, men det er den enkeltes innstilling til det sjuende bud som er det avgjerande.

Eit spursmål om oppdragging, vil ein kanskje svare, men eg trur ikkje det. La oss berre minnst keiser Nero som hadde til lærar og oppsedar den beste mann i si tid og som likevel vart det slettaste menneskje. Det er ikkje berre oppdragging det spørst om heller, ikkje berre heimen og miljøet der, men like mykje grannelaget, kameratskapskrinsen og kanskje enkelte personar eller tilburder som gjer inntrykk og kan endre ei gruppes innstilling. Var det ikkje ein gong i det hellenistiske Alexandria ein «Dødens advokat» som skapte ein sjølmordepidemi der.

Slike dømme på brå og uventa endringar i gruppas sedelege eller moralske tilstand møter vi av og til i historia, og noko slikt må denne sokalla Ungdomskriminaliteten og vera.

Men ei slik brå endring kan sikkert ikkje gå for seg i kva for helst slag folk. Det må i gruppa frå før av vera skapt ei spesielt labil holdning til dei moralske og sedelege normene. Dei ramlar vanlegvis ikkje over ende for eit godt ord eller for endringar i dei materielle tilhøva. Det trur iallfall ikkje andre enn hardkokte materialistar på.

Men ei slik labil holdning som eg tala om skapest ikkje brått i eit folk. Vi har i historia fleire dømme på at slikt skjer, men det tar fleire generasjonars levetid. Vi har eit godt dømme i Athens utvikling i det fjerde og det tredje århundre før vår tidsrekning.

Der byrja det som ein svak tone av tvil på det som dei før hadde halde for verdfullt, for sanning og rett. So kom det ei tid då dei so å si leika med desse nye tankane, men i livet heldt seg til det nedervde.

Men so kom det generasjonar med alle nedervde normer i oppløysing. Kven veit, spurde dei, om ikkje alt som moral og rett, det gode og det sanne og alt slikt berre er lureri frå dei mektige for å halda på makta og rikdomane sine.

I eit samfunn der store deiler av folket ikkje berre leikar med slike tankar, men har fått dei i sving som ei tru, der kan ein vente seg brå omskiftningar.

Sokrates som levde i ei slik tid då dei nedarva retts- og moralnormer ikkje lenger var noko fast og uforanderleg, men då all ting flaut, som det heiter, han byrja tenkje over dette med moral og rett ut frå den enkeltes vilkår, og han kom til at dersom kvar enkelt berre vart klår over kva som var det rette og det gode so ville han og gjera det.

Sokrates var ein stor filosof og ein djuptenkt mann, men han var snaut nokon menneskekjenner, for menneskja vil ikkje det gode og gjer det ikkje sjølv om dei veit kva som er rett og godt. Dei vil sitt eige alle saman. Det var berre Sokrates og nokre andre rare personar som ville det gode og handla der etter. Slike menneskje kan kome til å stråle i ein overmenneskjeleg glans. Dei er «innanfrå leide menneskje», som den amerikanske sosiologen Riesman talar om.

Han deilar menneskja i tri slag, denne Riesman. «Dei tradisjonsleide», «Dei innanfrå leide» og «Dei utanfrå leide». Mange idealistar har trudd at dei kunne gjera alle menneskje til «innanfrå leide menneskje», men dei har alle vorte vonbrotne. Verda har alltid vorte ståande att med «utanfrå styrde menneskje» når tradisjonane rakna, og vi gjer klokt i å ta for oss denne type no, for det er den som rår grunnen i vår tid. Det er massene i dei diktaturstyrte statane og det er herkemugen i dei demokratiske, med andre ord «den siviliserte barbar», han som er truande til kva som helst ettersom gruppemeininga skifter. Dei mest lågtstående vert lett dregne med i umoralske og forbryterske forvillingar, medan andre vert eit bytte for politiske ideologiar eller intellektuelle «ismer» eller «lærer» som gjev seg ut for patentmedisin til å frelse verda med. Dei meiner å ha funne løysinga på alle vanskar.

Men alt dei har å fara med vitnar berre om det same: at dei vil innordne seg under ei leiding og ta mot ordrar utanfrå.

Dette her ovanfor skreiv eg for eit år sidan og sende til eit tidsskrift. Dei tok det naturlegvis ikkje inn. Vitskapsmannen skal vera ein gud for folket, eit orakel som talar gudsens sanning, og som ingen uinnvigd fær lov å motsi. Det må då finnast noko som vår tids menneskje kan tru på, og vitskapen er den einaste som søker sanninga, og berre den.

No ja, korleis gjekk det so med atenarane og hellenarane i det heile etter at dei hadde teke livet av Sokrates. Han nekta å røme frå fengslet då venene ville hjelpe han til det. Han visste med seg at no var tida komen for han til å gå inn under lidinga, til å ta sitt kors opp, som det fire hundre år seinare kom til å heite. Og dette justismordet i Aten i året 399 før Kristus fekk dei fylgjene som det måtte få. Den greske filosofi kom til å leva på tankane frå Sokrates i mange hundre år etterpå. Og likevel var det ikkje dei som til slutt skulle verta verdas ljøs og gje mannaetta nytt mot på livet og nytt livsinnhald. Det var dei kristendomen som makta.

Sokrates hadde lært menneskja om dei greske livsverdiane som tida heldt på å miste av syne. Kalikles og Trasymachos' lære heldt på å spenne beina unnan dei gamle kardinaldygdene: visdom, tapperheit, sjølvtyyming og rettvise. Dei dygdene som Sokrates lærde dei var dei same, men han fortalde samstundes grunnen for at dei måtte vera gjeldande for alle folk og til alle tider. Målet for alle menneskje måtte vera å verta harmoniske og lukkelege, sa Sokrates, og lukke det var å få utvikle alle evnene sine og å unngå liding. Barbarane, serleg asiatarane sa at lukke var det same som njoting, men det var ei færlig misstyding, meinte Sokrates, slik dei tidlegare alltid hadde meint i Hellas. Dei hadde ei regle om gravskrifta over ein austerlandsk konge, Sardanapal, «Et, drikk og moroa deg, alt anna er verdlaust».

For grekarane var det å få utvikle alle evner og gode eigenskaper til menneskjeleg fullkommenskap målet for alt i livet. Eit harmonisk menneskje, eit harmonisk liv og ei ærefull avslutning på livet, det var for grekarane det dei forstod med velferd for den enkelte. Og eit samfund som la mulegheitene til rette for borgarane til å få utvikle sitt liv slik, det var samfundsidealet deira. Lik-

(Fort. s. 3)

FOLK OG LAND

UAVHENGIG UKEAVIS

Redaktører:

ODD MELSOM, ansvarlig
ALEXANDER LANGE

Nydemokratisk heimevern

Demokratiet er i fare igjen og det mangler ikke på uselviske redningsmenn av de forskjelligste politiske konfesjoner.

Høyest på skansen i den nydemokratiske morgengry står naturligvis den gamle, gode demokrat, advokat J. B. Hjort, som ikke bare skriver bøker om hvorledes det velsignede demokratiet skal reddes, men også holder djerpe offentlige foredrag — som i hine harde gamle dage. Han fikk stor og velvillig presse for sitt redningsforedrag i Polyteknisk Forening forleden, hvor han fortalte en mengde ubestridelige sannheter uten å røre ved den virkelig store sannheten, den som vedrører hans gamle kamper og kamerater.

Advokaten forteller de bekymrede meddemokrater om hvorledes han har studert dommer i etterkrigstiden og de er «et klart uttrykk for at domstolene i konflikten mellom individ og stat synes å være tilbøyelig til å gi Staten, representert ved flertallet, preferansen. Hvem skal da beskytte minoriteten?»

Han har så aldeles utvilsomt tolket tidens tale rett, skjønt noe stort studium skulle ikke en jurist trenge for å trekke disse konklusjoner eftersom makthavernes overgrep mot minoriteten som førte både til blodbad, til tvangsarbeidsleire og til legalisert utplyndring i årene utover fra 1945, roper mot himlen. Ellers har selv en C. J. Hambro oppdaget domstolsvikten — men også for sent.

Selv om vi ikke lider av samme ulykkelige kjærlighet til det en nå forstår ved demokrati som advokat Hjort, så er vi så hjertens enig med ham i at domstolene ingenlunde fungerer tilfredsstillende, og det har de heller ikke gjort siden det store rettssvik tok til i 1945. Så det trenges nok ikke bare, som Hjort sier, «en prinsipiell overveieelse av domstolenes funksjon i ett samfund som vårt, hvis dette samfund skal bevare en reell demokratisk struktur og ikke gli inn i et mer eller mindre kamuflert enevelde». Det som er nødvendig er å starte påny der hvor en feilet i 1945, der hvor en slapp rettsanarkiet løs. Og det som ytterligere trenges er å få rensket rettes augiasstaller for kompromiterte dommere, som av prestisjehensyn fortsatt holder sin hånd over åpenbar urett. La dem få hvile i fred, og gjerne med en demokratisk og rundelig pensjon etter beste mønster, på sine onde gjerninger.

Ellers har advokat Hjort demokratiske kolleger også på den annen fløy. Også Telemark Arbeiderblad er bekymret for det storartede demokratiet vi har, og som det i likhet med advokaten vil bevare. Bladets resept er fortsatt å hindre folket i å komme til orde i folkeavstemninger. Det kan nemlig føre til «en viss tretthet blant velgerne» og dessuten: «vårt demokrati fungere bedre enn i de fleste land der myndighetene appellerer til folket ved hyppige folkeavstemninger». Og alt dette skriver bladet, skjønt «for Arbeiderpartiet vil folkeavstemningene antageligvis være en fordel rent partipolitisk». Det er tydeligvis ikke måte på partipolitisk edelhet der i gården!

Alt dette er så vakkert og velment, skjønt vi ingenlunde kan dele Telemark Arbeiderblads syn på folkets rett til å gi partipolitikerne direktiver. Men hvorfor søker alle disse forsvarere av demokrati og av rettstaten så langt ut på viddene når det ligger et slikt uløst og usonet og vel også udemokratisk rettssvik som etterkrigsoppgjøret rett for nesen på dem? For som Ibsen sa det: «Ikke tusen ord sig prenter, som én gjernings spor».

«KRIGSBEFAL»

I.

Endel nordmenn, som gjorde frivillig tjeneste for England og under engelsk kommando under siste verdenskrig, har gjort krav på en slags pensjonering i den norske hær og marine som belønning for angivelig utvist patriotisme. Som grunnlag for kravet angis krigserfaring.

Primus motor er en herr Larsen, som skal ha gått 50-60 ganger over Shetland til Norge med strandhugg som formål og herunder, som resultat tatt med seg endel ubevæpnede landsmenn tilbake. Bortsett fra strandhugg, så er vel dette en bagatell for enhver fiske- eller fangstskipper, som nok ville avslå sin medvirken til det første.

II.

I erkjennelse av at underlaget — krigserfaring — er utilstrekkelig, er kravet led-

Den Vårherre giver et embete — —

De partipolitikere som styrer — eller eventuelt vanstyrer, eftersom en tar det — Norges land og rike, har utvilsomt uhyre store tanker om seg selv. Tilhører en først denne krets av profesjonelle beinagere, så har en tydeligvis kvalifikasjoner til å fylle ethvert embete uten hensyn til alder, erfaring eller karakteregenskaper. — Mens Arbeiderpartiet før grafset til seg begjærlig, synes Pappa Gerhardsen nå å ha fått en besynderlig svakhet for broderpartiet Høyre. Først ble Lyng anbragt som fylkesmann i Akershus og skal dermed ikke stilles til valg igjen, og nå er selveste vidunderbarnet Per Lønning utnevnt til domprost i Bergen — trass i sine bare 36 år — og vil etter hva det antydes i pressen forlate Stortinget ved neste valg.

Og dermed er da kanskje banen fri for den palassrevolusjon innen Høyre som synes så uomgjengelig nødvendig på bakgrunn av de senere års temmelig utviskede partigrænser?

MORD OG MORD, FRU BLOM.

Kommunistbladet FREMTIDEN forteller i en stor overskrift at «SS-offiserer tilstår mord på sovjetiske krigsfanger». Det viser seg at det bladet sikter til ikke er en offiser fra Waffen-SS, men en politioffiser fra Auschwitz som er bragt til å innrømme at han «personlig hadde stilt sovjetiske kommissærer opp mot den såkalte svarte veggen og skutt dem ned». Bladet burde ha tilføyet: 1) At Sovjet var ett av de få land som ikke hadde villet underskrive Haagerkonvensjonens bestemmelser om behandling av krigsfanger 2) At tyskerne nektet å god-

saget av endel skumlerier om avsløring av annet befal, hvis «nasjonale holdning» etter vedkommendes oppfatning ikke har vært tilsvarende. De er ikke enhver givet å finne noen logisk årsakssammenheng i disse to ting. Det peker på et etisk nivå, som ikke hører hjemme i befalets rekke.

III.

Den erfaring en befalingsmann eller menig gjør i krig ligger innenfor fløyene av hans avdeling. Han lærer å overvinne sin naturlige dødsfrykt, som det viser seg at de fleste greier. De krevende angir å være lovet fordeler etter krigens slutt. En normal befalingsmann stilles aldri noe slikt i utsikt for å gjøre sin plikt, han får en befaling og dermed basta. Men det kan jo tenkes at idealismen kan ha trengt

en oppstiver, siden slike løfter skal være gitt.

IV.

Slike krav som det foreliggende er ikke ukjente i krigshistorien. Napoleons svar lød: «Det er ikke på slagmarken, man lærer å føre krig, men i studerkammeret.»

Da den preussiske syv-årskrig tok slutt, krevte Fredrik den Store at befalet nu skulle sette seg på (krigs-) skolebenken. Befalet protesterte — dengang som nu — med sin 7 års krigserfaring var det unødvendig. Kongens svar lød: «Hvis erfaring alene var tilstrekkelig, mine herrer, så ville prins Eugens esel, som har båret hans bagasje gjennom 10 felttog, være den største av alle feltherrer!»

Olaf Holm

Er vi på rett veg? — —

(Forts. fra s. 2)

når det ikkje mykje på dei ideal som vår vesterlandske verd har hylla snart i hundra år.

Det gjekk galt for grekarane. Heile saga deira vart ei einaste stor tragedie. Og det ser ut til å gå galt for vår vesterlandske verd og. Kvar kan feilen ligge? Kva er det vi har gløymt? Ja, kva var det som kom med kristendomen som nyskapte dei helenistiske folkeslaga og gav dei livsvon og livskraft tilbake. Var det trua på eit liv etter dette? Den hadde grekarane og dei fleste andre frå før. Var det askese og fornektning av denne verda? Den kjende dei fleste folkeslaga i østen betre til frå før, og for grekarane var tankane godt kjende (stoikarane). Nei, det som grekarane nektet å sjå, og som vår tid ogso fornektar men som kristendomen alltid har lært, det var tri ting som er uløseleg forbunde med vårt liv her på jorda. Det var for det første at lidinga har verdi for den enkelte. Før han går inn under lidinga kan han aldri utviklast til fullkomenskap og harmoni. Den som rømer frå lidinga, han rømer frå seg sjølv og forfuskar sitt liv endå om det kan sjå nokso lukkeleg ut, sett utanfrå.

kjenne de for storpartens vedkommende jødiske kommissærer (politiske kontrollører) som soldater og 3) At russerne selv fra krigens begynnelse myrdet ned soldater fra Waffen-SS i store masser. Jevnfor bl. a. Panzermeyers bok «Grenadiere», som på side 135 også bringer bilde av et helt kompani tilfangetagne soldater av Waffen-SS som ble funnet bundet og bestialsk myrdet.

Lidinga er til for å foredle mennesket innifrå, for å gjera det fullkomment og harmonisk.

Det andre som grekarane oversåg, men som mange andre og lågarestående kulturar har hatt ei aning om, det var at dei beste må ofrast. Det er opprørande, men før kristendomen kom var det vanleg i Lille-Asia å ofre til gudane lytelause, reine gutebarn når dei ville blidgjera gudane sine eller sikre seg at eit byggverk skulle koma til å verta ståande eller eit skip ha held med seg på havet. Kristus kom og lærde dei sanninga som kom til å lyde noko heilt annarleis. Han lærde at dei beste må ofre seg sjølv. Men er ikkje dette mest like opprørande som det fyrre? Det er det, kanskje, men framandt for livet her på jorda er det so visst ikkje. Ser me ikkje mest kvar dag at den som er god og edel tek på seg det som vi andre går ifrå, men som må gjerast likevel. Rømer vi ikkje mest kvar dag frå ansvaret for det vi misslikar og let det over til ein som ikkje tykkjer at han kan gå frå det. Den som ikkje ser dette han kjennet kerkje livet, seg sjølv eller andre.

Det tredje som grekarane gløymde, og som vart øydelegginga for dei om vi skal tru deira eigne historikarar, det var at dei ikkje tok alvorleg læra om synd og skuld, at dei let ugraset gro til det kvelde den edle frukt. Ikkje noko folk har vel lide meir for syndene sine enn det hellenske, kardinalsyndene som Augustin rekna opp for sitt folk då det var i same stoda: hovmot, grådighet, hat, missunning, olivnad, utukt og fylgjene av det heile: livsekkel.

GUNLEIK HOVDE.

Jeg var

Mussolinis hemmelige agent

XI.

ER DE CARLA COSTA?

Jeg gav meg iveri for tredje og siste gang, og atter til Rom. Det var 5. oktober 1944. Jeg passerte fronten ved Abetone 13. oktober. Hele dagen gikk jeg og henimot aften kom jeg til Pian degli Ontani, som nå var på fiendens hender. Ved inngangen til landsbyen var det en masse carabinieri og partisaner, noe som gjorde meg meget urolig. Man stoppet meg og jeg ble ført til F.S.S. (Field Security Service). En kaptein Crisp spurte meg ut, og jeg måtte frem med den gamle leksen om martyrium, noe han straks trodde på, og sa at han var villig til å hjelpe meg. Så spurte han meg om hvor tyskerne hadde sine stillinger. Jeg måtte anstrenge meg til det ytterste for ikke å le ham rett opp i ansiktet, men jeg viste ham da på et kart tyske stillinger som naturligvis ikke eksisterte. Han ble tydeligvis meget fornøyet og gav meg både sjokolade og en passerseddel slik at jeg kunne komme sydover.

To måneder senere, da rettssaken min kom opp, måtte den stakkars kapteinen, grønn i ansiktet av ergrelse selv fortelle disse detaljer. Det hadde nemlig vært tilstrekkelig om han hadde kontrollert den fortegnelse som alle F.S.S.'s kommandosteder allerede var i besiddelse av for å konstatere at her hadde han med en av Mussolinis Secret Service-agenter å gjøre!

Jeg fortsatte til Rom uten å møte større vanskeligheter og ble tatt imot i hjemmet til en av våre kamerater. Jeg unngikk naturligvis å gå til mitt eget, som allerede var under bevoktning. Mens jeg utrettet mitt arbeide hos de forskjellige agenter, fikk jeg vite at fiendens kontraspionasje var blitt temmelig aktiv, og at flere av våre agenter og radiofolk av den grunn var blitt tatt tilfange. Jeg satte denne ubehagelige nyhet i forbindelse med det store oppbud av politi som jeg hadde sett på hele nedveien. Jeg tenkte meg derfor at det var best å gjøre meg ferdig med mitt arbeide hurtigst mulig og å fremskynde turen min nordover for å få gitt disse nyheter videre snarest. Jeg forlot altså Rom igjen samme morgen, den 20. oktober.

Ved Termini stasjonen talte jeg først med en agent som nettopp var kommet nordfra og bad ham også sørge for at nyhetene kom til vår kommando.

Rom — Siena — Florenz — Pistoia, tre dagers tur, nesten hele tiden med de alliertes lastebiler. 22. oktober overnattet jeg i utkanten av Pistoia på en halmhaug, som ved daggry viste seg å være tørr gjødsel. Denne oppdagelse satte meg i strålende humør og med friskt mot forberedte jeg meg på å fortsette ferdens, som jeg hadde tenkt meg skulle gå over fjellene nord for byen, hvorefter jeg ville nå de tyske forposter.

På en amerikansk lastebil kom jeg til San Marcello pistoiese. Derfra fortsatte jeg tilfots. Like utenfor tettbebyggelsen ble jeg stoppet

Av CARLA COSTA

av noen amerikanske soldater fra V armé. De spurte etter papirene mine, og lot dem sirkulere seg imellom for undersøkelse. Så sier den ene av dem: «De er Carla Costa, ikke sant? Kanskje De heter Teresa Bombazzi også?» Hjerter sprang opp i halsen på meg. Jeg var blitt avslørt og var nå i fiendens hender.

Jeg husker at jeg så meg rundt om det skulle være muligheter for

flukt, men den tanke måtte jeg straks oppgi. Jeg forsøkte imidlertid å narre dem ved å si at jeg ganske riktig var Carla Costa, men at jeg ikke visste hvem Teresa Bombazzi var.

«Anstreng Dem ikke», sa en amerikansk offiser, »Vi skal nok få Dem til å få hukommelsen igjen!»

Så fikk de meg opp i en jeep og kjørte meg til C. I.C. (Counter Intelligence Corps). Under turen holdt jeg meg taus. Jeg var kommet over det første sjokket og følte meg helt rolig nå. Jeg ville bli stilt for retten og kunne risikere å bli dømt til døden. Ja, det var vel 100 prosents sjanse for det. Hvis jeg bare hadde gått gjennom skogen istedenfor å følge den veien, så ville jeg ha nådd de tyske forposter på noen timer og jeg ville ha kunnet gi dem dyrebare nyheter. Men det nyttet ikke å ergre seg. Det gjaldt nå å avslutte det hele på beste måte, det vil si motstå alle de knep som fienden ville bruke for å få meg til å forråde minet kamerater i nord som forberedte seg på å dra sydover, eller en av de mange agenter som jeg hadde vært i forbindelse med i Florenz og Rom.

Jeg ble holdt som fange i C.I.C. fra 23. oktober til 7. november, 16 dager og netter hvor jeg stadig var i forhør. Det hjalp dem ikke, jeg forble stum, og så satte major Spingarn meg på sultekur. Bordet i sellen min ble dekket med alle slags gode saker, men det ble atter tatt ut da jeg ikke sa noe. For å vekke min appetitt satte selveste majoren seg foran

Forts. side 6

FOLK OG LANDS MINNEALBUM :

47.

Falt i øst i kampen for Europa

Frytz, Kristian, Oslo.
f. 18. 8. 10. f. 18. 2. 44

Ringen, Adolf F., Minnesund.
f. 25. 10. 14. f. 25. 5. 44

Ringen, Oddvar, Minnesund.
f. 8. 8. 22. f. 25. 5. 44

Sandberg, Thomas, Drammen.
f. 1. 9. 07. f. 23. 9. 44

Sanner, Trygve, Eidavold.
f. 28. 3. 25. f. 16. 10. 44

Wahlström, Rolf, Oslo.
f. 11. 10. 17. f. 25. 5. 44

Wide, Harald, Oslo.
f. 3. 3. 22. f. 27. 11. 42

Wäbensted, Georg Kristian, Oslo.
f. 11. 12. 24. f. 28. 11. 42

Ørsten, Bjørn, Trondheim.
f. 16. 10. 25. f. 15. 1. 44

Østerdal, Sverre, Oslo.
f. 4. 1. 11. f. 25. 5. 44

OLGA BARÉNYI:

66

Dødsdans

i Prag

En roman om pragerrevolusjonens dager
i 1945

Som en tiger river Helena passersedlen fra sin kollega, krøllet den sammen og kaster den vekk. «Jeg går ikke!» Og hun er alt ved døren. Et sekund senere sitter hun på gulvet.

«Det gjør meg ondt, fru Reumann, at jeg må ta fatt i Dem så brutalt, men kommissar Hora som De vil gå bort med er heller ikke av de sarte. Fru Pecha, gi meg veggapoteket! Jeg trenger litt eter! Det vil ikke gjøre vondt, vakre frue, jeg vil heller ikke ombringe Dem, bare gjøre Dem som et lik slik at De passer i likvognen min. Rop på begravelsesmannen, fru Pecha!»

Marek åpner et vindu, eterlukten er for sterk. Da Helena ligger bevisstløs på gulvet, spør han for første gang mere livlig: «Hvem er det egentlig som trenger Reumann?»

«Emil. De tyve kronene får De sikkert.»

«Emil? Når kan jeg få snakke med ham?»

«I kveld, hvis det så må være og De trenger de tyve kronene så hardt. Jeg skal ringe til Dem.»

Alt annet går meget hurtig. De to begravelsesmenn bærer Helena. Ansiktet hennes er dekket av fru Pechas arbeidsforkle. Bak dem sletter Ludwig Heldenstern seg.

«Så, det var den siste», roper Martin lystig til politimannen og

kaster ublidt Helena på likhaugen, som de fire tyskere har stablet på likvognen.

«Det lukter jo eter, ikke sant?» rynker en vaktmann uten mistro på nesen.

«Ja, det er så. Denne herre har fått vondt av liklukten. Eter er det beste mot likskrekk.»

«Jeg vil også med», skriker fru Pecha opp. På førersetet er det ikke mere plass. Mellom Richard og Martin sitter den halvt avmechtige unge jøde.

Martin springer bannende ned og puffer ukjærlig fru Pecha inn på sin plass. Selv blir han stående på stigbrettet.

«Hvor skal hun igjen nå?» skriker en politimann.

«Til legen med Herren! En eller annen slektning av henne, svoger eller noe slikt. Han er nettopp kommet tilbake fra Theresienstadt», roper Martin gjennom motorduren.

FOR DE VAR IKKE MENNESKER Lenger

Også på kirkegården skinner solen. Og Prag ligner på revolusjonens fjerde dag en kjempemessig kirkegård. I morgengryet døde stemmen til senderen Prag II. Fornuftens stemme, som forgesves talte til dem som var blitt vanvitlige. Dens siste ord var nesten

Forts. side 6

Den rettskultiverte verden kontra norsk rettsoppgjør

De nye okkuperter: Rear Admiral Ritchie inspiserer æresvaken utenfor Headquarters Allied Land Forces Norway.

III.

Dette utsagn i 1948 forutsetter Haalandsdommens uttalelser om at bare landtroppene hadde kapitulert. Det er foran påvist å være uriktig iflg. Ruges «Krigens Dagbok» om at **norsk marine var «slått grundig istykker» på noen timer allerede 9. april 1940 og flyplassene Fornebu, Kjevik og Sola kapitulert i uskadd stand.** Ser man så på U.K. Bilag Bind I side 87 sees det dessuten at der i 1940 **ikke var noe særskilt selvstendig flyvåpen.** De som lå på Sola var således «bombevingen til Hærens flygevåpen» med 6 gamle Fokker og 3 nyere Capronifly. På Fornebu var 7 «noenlunde moderne jager», men **de overga seg (altså kapitulerte uten forsvare).** De andre fly var også slik som i Haalogaland «meget gamle» og der bygget nordmenn flyplassene i stand iflg. Trondheimavtalen pkt. 5 så de ble brukbare for tyske angrep på britiske flåteavdelinger slik Churchill redegjør for. («Tenk Selv» avsnitt VII.)

Hva skulle så Kongen og Regjeringen «fortsette» den krig med, som de på så mange måter hadde bragt til opphør — både faktisk og rettslig — og etter eget initiativ? Og fordi Grl. § 25 påbød det! Derved er det også utelukket at regjeringen «fortsatte» landets forsvarskrig (som det hevdes av Høyesterett i Rt. 1948 s. 165) noe som forøvrig iflg. Grl. § 26 tillå Kongen, hvis skriftveksel er klar om krigsopphør. Krigsspørsmålet ble forøvrig enstemmig avgjort som håpløst allerede i statsråd 7. juni 1940 (U.K. Bilag Bind II s. 309, sise linje).

Hvis noen benekter Kong Haakons skrivelse av 6. september 1946, «at mine landsmenn deltok i de britiske (altså ikke norske eller felles) krigsanstrengelser så langt det var mulig» og «som frivillige — — un-

der den siste krig» (Tenk Selv» s. 164 i. f. og s. 165) så er det bl. a. en tåpelighet — med det opphøyede formål å få straffet så mange landsmenn som mulig!

I dette overveldende bevismateriale har vi jo dessuten det at konge og regjering i et ikke-alliert land i eksil er uten statskontinuitet også iflg. Norges Grl. § 11 foruten folkerettslig. Det alene utelukker både lovgivning og krigføring. Likeså utelukkes det ved den totale okkupasjon, som Høyesterett fastslår i 1945 og regner med også i 1948.

Trygve Lie skriver i «Leve eller dø» s. 239-240 jfr. s. 254: «De militære styrker som vi hadde eksisterte ikke lenger» da regjeringen 7. juni forlot Norge. Regjeringen refuserte britiske tilbud om tonnasje for 3000 mann (U.K. av 1945) og Lie skriver s. 157: «Armeens generalstab flyktet til Syd-Norge» (og overga seg med æresord til tyskerne). «Vår idé da var å fortsette som representanter for en suverren stat». Det er noe annet enn selv å være en suveren regjering. Lie «Med England i Ildlinjen» s. 212: «Sveriges

Professor Edvard Hambro er justiskomiteens sekretær og skal i denne sak opp til eksamen juridisk og moralsk.

regjering regnet med en de facto fred». Den amerikanske professor i statsvitenskap Unstad, hvis bok nå er oversatt og utsendes under tittel «Sannheten om Quisling», skriver s. 44, jfr. 45: «Norge sluttet seg aldri til de allierte de jure og var derfor aldri representert i den allierte overkommando». Unstad hadde større materiale for sitt ti års arbeid enn noen annen. Både norsk, amerikansk og tysk materiale. S. 53: «Sommeren 1945 da «freden fra London» kom, bredte et veritabelt redselsvelde seg over landet». Det er ikke for meget sagt. Da kom dødsdommer, kollektivt ansvar og straff for medlemsskap i et politisk parti med forsvaret på hedersplassen i programmet. «Seierherrenes rett» har vært nevnt av det tapende Norge, men i Nürnberg avvistes denslags — også straff for vanlig medlemsskap i N. S. D. A. P. — som umenneskelig og urett-

Av overrettsaktører
SVERRE HELLIKSEN

lig. Dødsdom, som de allierte selv og tyskerne hadde, ble anvendt, men er nå i enkelte av de land avskaffet. Norge gikk omvendt frem. Regjeringen vedtok — endog i eksil — dødsdommer som Norge skulle vært stolt av å ha avskaffet for over 80 år siden. S. 43 hos Unstad: «10. juni 1940 en betingelsesløs kapitulasjon og en de facto fred» (slik Sverige mente og Dagbladet 10. juni).

III. Ruges proklamasjon har vært tolket som bevis for at han som forsvarssjef hevdet krigens fortsettelse mellom Norge og Tyskland. Det ville bli i strid med hans to kontrakter ved Bjørnefjell og i Trondheim. Likeså i strid med hans anførsler om krigens gang som sitatene foran fra «Krigens Dagbok» viser. Ruges proklamasjon stemmer imidlertid med alt annet fra ham. Proklamasjonen er av 9. juni 1940, dagen etter at han hadde sendt sitt telegram av 8. juni for ad diplomatisk vei å få innstillet fiendtlighetene. Alt forutgående faller ved våpenstillstandsavtalen bort — også proklamasjonen, dersom den betød krigsfortsettelse. Proklamasjonens uttrykk: «Men krigen fortsetter på andre fronter» betyr imidlertid ikke det agitasjonen ukyndig har lagt i det. Proklamasjonen

Justiskomiteens formann Lars Ramndal, som også vil overlate uretten til historiens dom.

er inntatt i U. K. av 1945, Bilag Bind II, s. 312-313. Ser man på s. 311, i Kong Haakons og Nygaardsvolds proklamasjon av 7. juni, brukes også der i fjerde avsnitt samme uttrykk «andre fronter». Det heter: «Men krigens harde nødvendighet har tvunget de allierte (altså ikke «våre allierte») regjeringer til å samle all sin styrke til kampen på andre fronter» d.v.s. de alliertes operasjoner skiftet front. **Det kan ikke bli norsk eller felles norsk-alliert front.**

I siste avsnitt i proklamasjonen fra Kongen, på s. 311, hevdes det at «kampen for å gjenvinne Norges selvstendighet» (den erkjennes som tapt) vil de «holde fram med utenfor landets grenser». Det står intet om krig i den forbindelse og kamp kan også bety noe annet, f. eks. politisk kamp. Samme dag — 7. juni brukes derimot ordet krig, men som opphør av Norges krig. Nemlig i statsråd s. 309, siste linje: «vil det være håpløst for Norge å fortsette krigen» (som enstemmig mening hos Konge og regjering). S. 311 sier Kongen at «det eneste var å reise fra Norge for i et fremmed land (ikke et alliert

land) å fortsette arbeidet til Norges beste», slik «befalingen» lød. Krigsoppgivelsen skjedde da i Trondheim og ved Bjørnefjell 10. juni 1940.

Ser man så igjen på Ruges proklamasjon, s. 312, så sees det at han betegner Norge som «et hærtatt land». Merk videre hans advarsel: «Gjør ikke noe uoverlagt som kan gi erobrerne påskudd til repressalier». Vent og tro». Det stemmer med Kongens utsagn om Norges tapte «selvstendighet» den 7. juni og «den eneste mulighet for å gjen-skepe et fritt Norge, er seier for den part som hevder også de små nasjoners rett til å leve sitt eget liv».

Det sa Kongen 26. august 1940, (s. 37 i. f. hos Sommerfeldt).

Nygaardsvolds uttalelse 25. juni om Norge «beseiret» (utdr. s. 219) og «de to måneder krigen varte» viser også at krigen var slutt. Håpet levde derimot om at okkupasjonen skulle opphøre. Det ligger forøvrig i selve begrepet okkupasjon, som vanligvis avløses av frihet eller aneksjon. Norges nye okkupasjon et unntakstilfelle. Kongen sier han bare kunne «representere et fritt Norge». Jfr. Kohts uttrykk: «ei namneregjering». Hadde de derimot blitt hos sitt folk og Stortinget fortsatt, hadde de beholdt den utøvende makt (suvereniteten) og lovgivning under okkupasjonskontroll som ved tysk okkupasjon av Danmark i 1940 og alliert okkupasjon av Tyskland i 1945.

IV. Ifølge Oppenheim var Norge ikke alliert med Storbritannia. Konge og regjering oppholdt seg følgelig i ikke-alliert land da anordningene ble utstedt. Selv var de bundne av britisk lov, rett og politi, av sensur og reiseforbud. Paul Hartmanns «Bak Fronten» viser det. Men eksilet alene, særlig etter kapitulasjoner, er nok til å uteluke at lovgiv-

Fort. side 7

De nye okkuperter: Russiske krigsfanger er sloppet løs og marsjerer i Oslo under «the Allied Nation's Parade».

Dødsdans i Prag

(Forts. fra s. 4)

sentimentale. «Gud med oss!» — Men hundretusener tyskere og tsjekkere visste at Gud ikke var med dem. Bare døden og Satan.

Senderen Prag I våknet opp frisk og munter, og bølge 418 lot atter sine velbrukte plater løpe. Hjelp, hjelp, hjelp — og den lystige tsjekkiske marsj. Men radioapparatene i boligene tiet, og de fleste gatehøytalere har tsjekkerne satt ut av drift.

Revolusjonen måtte dog leve videre, for russerne skulle etter programmet befri Prag fra de myrderende tyske horder, og russerne var fremdeles ikke der. Revolusjonens øverste ledelse hadde nå med en stor fiende å gjøre som truet med å kvele revolusjonen. Med kjedsomheten. Å pryde og stene tyskere, eller ganske enkelt å drepe dem gad nesten ingen lenger, det var allerede blitt alt for kjedelig. Plyndre ville heller ingen mere, i lengden var det også gruelig kjedelig stadig å slepe nye ting inn i leilighetene, som alt var så fullstappede at man knapt kunne snu seg. I Dejwitz hadde man funnet på noe nytt, der hadde man spikret tyske spebarn opp på husdørene som flaggermus, og ladet dem dø langsomt, men det var ikke særlig morsomt, og tilskuerne spredte seg snart. I Vyschehrad, ved Neklengasse, hadde man bygget en fire meter høy barrikade av lik, men det var mere en lekeplass for barn, som jublende klatret opp og ned over de døde.

To barn klatret ikke og jublet heller ikke. Under portbuen i kruttårnet satt Lilly og Jan. Lilly i en knallrød kjole, og uten fletter. Flettene hadde sporvognsmannens kone klippet av for de var «for tyske». I stedet hadde hun fått en vakker trikolor i håret. Jan hadde en grønn drakt, i knapphullet en trefarvet kokarde.

Veien til Jans hjem, hadde de prøvet omsonst, og gutten skalv ennå når han tenkte på det. Lilly hadde riktignok slått tappert fra seg da de ble overfalt av en flokk tsjekkiske gutter. «Søsteren din er en folkefiende», skrek de til ham. Det stod også skrevet på det istykkerslåtte kjøkkenvindu. «Her bodde folkefienden Marta Konrad». Bare på avstand så han huset og vinduet, så måtte de løpe. Heldigvis fant ikke guttene noen fornøyelse i å løpe etter den hylende Jan. Gardistene ville likevel knipe ham og henge ham opp som sin søster. Det bare lo Lilly av. Gardistene er dumme, de tror alt. «Vi bor i Jama. Faren vår ble skutt, og derfor sendte mor oss ut på gaten for å leke, fordi far er død og ligger på sofaen i kjøkkenet». Denne reglen hadde de lært av konen til sporvognsmannen, og hadde gjentatt den minst tyve ganger. Hver gang fikk de noe av gardistene og også av folk ellers, sjokolade, kaker, skinkebrød, brus, ja til og med en gyngest. Men den tok de ikke med seg, for det første var den for tung og for det annet kunne man jo ikke leke med en gyngest når

alle andre gjorde revolusjon.

Bare med søvn var det verre. Lilly hadde riktignok forsøkt flere ganger å skaffe seg tak over hodet for seg og Jan, men hver gang sendte man dem hjem. Mor vil bli redd for dere, sa folk. Lilly tenkte også på det jødiske gravkammer, der kunne man når alt kom til alt sove, og kanskje var det påny gjemt tyske soldater der, men Jan ville ikke. «De døde gjør oss da ikke noe», sa Lilly ergerlig. «Bare se på dem, de er alle sammen rolige». Til slutt overnattet de i en utplyndret tysk forretning.

Tidlig om morgenen hendte det. For første gang sviktet reglen. Gardistene hørte riktignok vennlig på det, men sa så at de heller skulle gå hjem for det drev også Hitlerunger omkring og derfor måtte man kontrollere også barn. «Gå til nasjonalkomiteen og få attest for at faren deres som nasjonalhelt er blitt skutt av tyskerne. Så kan dere løpe uhindret omkring i hele Prag». Lilly lovet lydig å gjøre det og dro hurtig Jan med seg bort.

Nå har de alt sittet i to timer under portbuen og overveier hva de skal gjøre. Egentlig bare Lilly, Jan bare gråter stille.

«Onkel Paul er død», teller Lilly på fingrene. «Pappa og mamma er døde, barna er også døde og søsteren din er en folkefiende. Vi har altså ingen».

«Marta er ingen folkefiende, hun var barnehavetante og nå er hun syerske, det vet jeg da!»

«Hva hjelp er det i det når alle folk sier at hun er folkefiende!»

«Hva er det egentlig — en folkefiende?»

Lilly vet det heller ikke, men det vil hun ikke medgi. «Folkefiende» — og hun suger forlegen på trikoloren. «En folkefiende er jo en tysker!» Du ser jo at alle går løs på tyskerne!»

«Marta er ikke tysk, og jeg har gått på den tsjekkiske skole, og brudgommen hennes er jo tsjekkisk offiser!»

Men Lilly er alt beskjeftiget med noe viktigere. Fra en bil blir det båret inn i restauranten i Representasjonshuset på store fat terter, fløtehorn, napoleonskaker og andre herligheter. Dertil er man sulten. Og har ikke noe hjem. Og ingen har man. Absolut ingen.

for alle som har betalt medlemskontingent eller stønad i 1963 eller 1964. — STYRET møter samme steds kl. 10.

Foruten den vanlige dagsorden med årsberetning, regnskap (for 1962 og 1963), valg m. v. vil **overrettssakfører Sverre Helliksen** redegjøre for den aktuelle situasjon foran Stortingets nye behandling av «rettsoppgjøret» og i lys av pågående rettssaker.

JEG VAR —

(Forts. fra side 4)

meg med en stor tallerken lekker spaghetti, som det så ut til han nød i høy grad. Og forhørene fortsatte monotont. De spurte om de samme tingene om igjen og om igjen, og naturligvis skrek de over seg om hvor herlig demokratiet var. Som en variasjon ble bolsjevismen også hevet til skyene, «Det store Russland» o. s. v. Da jeg bare ristet sint på hodet av alt dette tullet, sa de at jeg simpelthen var gal.

Efter sultekuren kom turen til å holde meg våken. Jeg måtte tilbringe time etter time i stående stilling, eller sittende rett opp og ned på en stol uten å få støtte meg mot bordet foran meg. Hensikten var, sa de, at jeg skulle tenke meg om og omvende meg, samt naturligvis — å fortelle alt jeg visste. Omgivelsene hjalp meg imidlertid ikke særlig til å få tenke. Mørkt var det og stille, den eneste lyd var snorkingen fra fangevoktersken min, en amerikansk kvinnelig soldat. Det var tent et lys for at karabinieren skulle kunne kontrollere at jeg ikke var falt i søvn. Når hodet mitt falt fremover av tretthet, var han rørende flink til straks å sette lommelykstrålen i øynene på meg. Men bortsett fra dette mishandlet de meg jo ikke direkte. Riktignok satte de iscene min henrettelse, hvor jeg skulle skytes, men det gjorde ikke særlig inntrykk på meg, noe som gjorde major Spingarn så rasende at han gav ordre til at jeg virkelig skulle skytes 7. november i Santa Verdianas fengsel i Florenz.

Det skjedde nå ikke. Jeg ble derimot stillet for de alliertes krigsrett i Florenz 13. desember 1944. Min forsvarer var en irsk advokat, kaptein Fielding, som jeg alltid vil føle stor takknemlighet overfor. Skjønt fiende forsvarte han meg på en anstendig måte. For å redde livet mitt forsøkte han også å si at jeg var sinnsyk og så ble jeg undersøkt av psykiatere. Kjennelsen var følgende: «Anklagede har gjennom sin frivillige innsats i en hær som er utmattet på grunn av store tap og med frafall av de fleste, adlydt æresfølelsens bud, noe som har funnet uttrykk i viljen til å bekjempe en fremmed nassjon som har overfalt og okkupert hennes

St. Olavs orden —

(Forts. fra s. 1)

giske motstand, adlen opphevet, og da der dengang ennå ikke var noen orden å gripe til, lånte han ut penger til folk av sin store formue, som han under napoleonskrigene hadde brandskattet seg til rundt i Europa. Ordensdrysset i våre dager kan ha en lignende forklaring.

III.

St. Olavs orden er ikke alene blitt «forflatet», men der er i menigmanns øyne også snudd opp ned på gradene. Det er en, selvfølgelig utilsiktet, konsekvens av den måte, den utdeles på. **Ridder** av St. Olav ansees som en utmerkelse, som man kan gå ut fra er vel begrunnet, men når det går oppover i gradene blir det sett på med større og større skepsis og er endog gjenstand for latter. **Storkorset** synes å være forbeholdt politikere, enten det nu er for at deres gjerninger som sådanne skal fremheves særskilt eller — dekkes over. Det siste hensyn synes iblant å veie tungt.

Noen eksempler:

Avdøde biskop Berggrav ble pyntet opp med Storkorset. For embetsfortjeneste kunne det vel vanskelig være. Han skrev engang en bok med den besynderlige tittel: «Er vår kristendom tilstrekkelig funks.» (Den het faktisk det.) Han forsøkte gjennom sin «innsats» på Krokskogen å få den forsinkede mobilisering avlyst, som hensiktsløs. I og for seg ikke dumt, men grunnen for storkorset kan neppe søkes på dette punkt. Under okkupasjonen spilte han martyr på en hytte ute i Asker. Som grunnlag for storkors er dette noe svakt? Så plussat han på med en bok: «Folkedommen over NS». Den kostet ham bispestaven. Han fikk istedet tittelen «4de prest» i Uraniensborg menighet!!! Kanskje «Folkedommen» hadde «dobbel bunn», som etter eget sigende hans ord undertiden hadde?

I 1940 gjorde han sammen med en annen, som også fikk storkors og vel så det, et forsøk på å få avsatt H. 7 som følge av dennes samvittighetsmanipulasjoner i Trysil. Forklaringen på storkorset kan neppe søkes her.

land.»

Jeg har gjemt på denne erklæring av de engelske leger, som har enda større verdi enn de dekorsjoner jeg ble tildelt, men som jeg aldri kunne få utdelt.

Min unge alder reddet meg fra dødsdommen. Jeg ble idømt tyve års fengsel. Jeg avsto å appellere, og ble løslatt i 1948.

Slutt.

Efter okkupasjonen drev biskoppen på med i tide og utide å holde foredrag over emnet «Kongen og Jeg» eller kanskje det var «Jeg og Kongen». Vi fikk ved den anledning en nokså løyerlig forklaring på at det skulle være patriotisk for den norske konge å snakke dansk.

Det er vel her hunden ligger begravet.

Menigmann reagerte på utmerkelsen med ordene: Før hengte man røveren på korset, nu henger man korset på røveren.

V.

En mann, som ikke driver politikk, men tar seg andre nyttige ting til med andre resultater enn i jern, kull og koks, Anders Jahre, fikk forleden **kommandørkorset**. Det er neppe noen nulevende enkelt mann, som har innlagt seg større fortjeneste av landets næringsliv? Forklaringen på at han ble avspist med et kommandørkors, skal være at han arbeider for seg selv, i motsetning til politikerne, som arbeider for det almene vel — helt altruistisk! (Bilighetsforholdene blant annet omkring Sandefjord tyder på at det kan dryppe ganske godt på klokken også, når det regner på presten).

Universitetet rettet på ordenskanselliets tabbe overfor A. J. ved å gjøre ham til Doctor Honoris Causa. Årsaken må vel her søkes på det almene vels område, som kanskje ikke enhver anser begrenset til politikk. Politikken ansees idag som enkleste springbrett til høye stillinger og bein. Eksempler overflødig.

Forholdet bekreftes gjennom statsministerens uttalelse til pressen for en tid siden, at det efter hans oppfatning, er helt naturlig, at de som «ofrer seg» for politikken får slike belønninger. Hm!

VI.

Forleden tok biskoppen i Hamar, Kristian Schjelderup avskjed fra sitt embete og ble i den anledning dekorert med **kommandørkorset** «for embedsfortjeneste».

Ingen nulevende mann innen den norske kirke har innlagt seg større fortjenester i sin embedsgjerning enn denne biskop, elsket, æret og høyaktet som han er over det hele land av høy og lav. **En mann av samme støpning som pave Johannes XXIII.** De gror ikke på trær.

Her hadde storkorset vært på sin plass.

Hvor har St. Olavs kanselli sine tanker henne?

Hvis da kanselliet i det hele tatt har noe det skal ha sagt.

Olaf Holm

Den rettskultiverte —

Forts. fra side 5

ning kan inntolkes i norsk lov og folkeretten. De var heller ikke som eksile etter Oppenheim kompetente til krigføring. Derfor ingen fortsettelse av krigen med Tyskland. Etter professor Hubatsch var endog statskontinuiteten opphørt. Jfr. Grl. § 11 og in casu var også regjeringen — ikke bare Kongen — «udenfor Riget». Det at Norge var okkupert er også isolert sett ifølge folkerettslitteraturen nok til å utelukke både krigføring og lovgivning.

Hvorfor nøles der da med lovvedtak om opphevelse — og med gjenopptagelse — for å konstatere fakta? At dommene var en feiltagelse.

Årsakene til at dommene er uriktige skal jeg påvise ved en kort analyse av Haalandsaken uten å nevne navn. Det kunne gjøre vondt.

R. M. B. for 1945 nr. 3, s. 2, gir Høyesteretts begrunnelse i beslutning av 6. august 1945. Det ble da vedtatt at 3 dommere som var falt for aldergrensen skulle ha sete i retten. **Norsk lov forbød dispensasjon.** Høyesterett fant at en eksilregjering allikevel kunne tillate det ved provisorisk anordning av 26. januar 1945. Førstvoterende, hvis votum ble godtatt av de 6 andre dommere, uttalte: «Denne ekstraordinære myndighet måtte Kongen ha for å kunne lede Norges deltagelse i krigen og forberede frigjøringen.

Kongen selv hadde som påvist vært enig med regjeringen i statsråd 7. juni 1940 i at det var «håpløst for Norge å fortsette krigen», jfr. dessuten bl. a. skriftvekslen. Kongen hadde 16. mai 1944, også vedtatt avtalen med de tre allierte om at krigføring og frigjøring var deres sak. Begge deler kunne forøvrig utføres med de lover Norge hadde. Strfl. §§ 86, 89 m. fl. Også et legalt og normalt rettsoppgjør kunne vært gjennomført etter disse lover. Krigføring og rettsoppgjør i den anledning krevet dessuten ikke de 3 ulovlige dommeres medvirkning. Lovlig bestod retten ellers av 8 dommere og det var nok med 5.

Blant andre argumenter nevnes Grl. § 17. Den betegnes som utilstrekkelig hjemmel. Straffebestemmelser inngår nemlig ikke i § 17. Derimot hevdes den som en «nærliggende parallell» som sammen med «selve situasjonen i 1940 skapte tvungende nødvendighet for ekstraordinære konstitusjonelle beføyelser». En slik kunstig kombinasjon av utilstrekke-

lighet og tvingende nødvendighet er ikke logisk tolkning. Hverken for Grunnloven eller konstitusjonen. Anordninger må nettopp «ikke stride mod Konstitusjonen». Situasjonen anføres også som **ekstraordinær**. Okkupasjon er like så lite ekstraordinært som krig, og reglene for okkupasjonsstilling er vedtatt i Haagerkonvensjonen og av Stortinget i 1910, inntatt i Norsk Lovtidende 1910. Lov skal heller ikke rokkes av anordningene.

Når det også hevdes at okkupasjonen var «en av grunnlovgiverne uforutsett situasjon» som endog «innebar all den hjemmel som trengtes», så må hele resonnementet falle derved at selv en sparsom historiekunnskap tilsier at nettopp grunnlovgiverne opplevde først britisk okkupasjon i 1809 og så svensk i 1814. De over 400 år foran medførte skepsis overfor en ikke-norsk konge og innføring i Grunnloven av maktfordeling i §§ 3 og 49.

Gr. § 17 ble dessuten av lovgivningsmakten, Stortinget, 9. april 1940 på Elverum, angitt som direktiv for regjeringen. Det vet vi nå da referatet er gjenfunnet og godtatt 7/8-45 (dok. nr. 5 for 1945) og inntatt i Stortingsforhandlingene på s. 749, annet passus, som Dokument nr. 2 for 1945: «Stortinget bekrefter alene ved sin beslutning den generelle adgang til å gi provisoriske anordninger som regjeringen har i den tid da Stortinget ikke er samlet». Det er presidentens, C. J. Hambros uttalelse, den møtte ingen innsigelse og forutsatte som generell ingen votering.

Justisminister Wold var tilstede da dette ble vedtatt. (Forts. s. 8)

Kristne Venner

Har du lyst til å treffe gamle venner i et åpent miljø? — **Kristne Venner** møtes den første fredag hver måned i Colletsgate 43. Etter en tale er det bevertning og anledning til selskapielig samvær.

Møtetid: kl. 19,30.

Tannlege

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

ANNELISE PAROW

TANNINNSETNING

Trondheim

TANNLEGE MAAMOEN

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 43 33

Forts. fra side 2

stjele noen blomster. Vi var jo syv, og syv er lykketall i Armenia. Vi klatret opp på gjerdet, hoppet ned i blomsterhaven, og plukket blomster så fort vi kunne. Men eieren oppdaget oss, og kom løpende mot oss med en stor stokk. «Fordømte drittonger», ropte han, «nå skal dere få føle hva det vil si å stjele blomster fra andres have!» Og så kom gubben svingende med stokken. «Vi må ha blomster, vi skal gi dem til Fridtjof Nansen», sa jeg. Den temperamentsfulle gubben ble stående der med en gang, og så forbauset på oss. «Fridtjof Nansen, sa dere?» «Ja, — både han og Vidkun Quisling skal besøke oss på skolen om en time.» «Sammen med dem kommer flere andre,» sa en annen gutt.

De sinte øynene på gubben ble lyse og klare, og det alvorlige ansiktet hans fikk et smil. «Fridtjof Nansen og Vidkun Quisling fortjener bedre blomster enn dere har plukket» sa han og i en fart tok han oss med seg bortover mot våningshuset, hvor det bugnet av store, vakre blomster og roser i de skjønneste farver. «Plukk nå av disse blomstene så mye dere kan bære», sa han, og selv plukket og bandt han to store buketter. «Disse to buketten må dere gi til Nansen og Quisling, og de andre som dere har plukket kan dere gi til dem som følger dem».

Jeg og en av de andre guttene tok blomsterbukettene og så løp vi alle sammen ut av gartneriet. Vi nådde akkurat inn i skolegården, da det stoppet en stor privatbil foran skolebygningen, og ut steg det en rekke personer. Det var en solfylt dag, som det pleier å være i Tiflis, og alle gjestene var sommerkledd i lyse, grå dresser. En mann som så ut som armenier, strakte hånden mot inngangsdøren og bukket for selskapet. Jeg kjente ham straks, nøyaktig slik hadde jeg sett bildet hans i skolebøkene, og lest om ham. Det var selveste Fridtjof Nansen! (Og før selskapet nådde porten, var vi gutter som raketter der, og stoppet foran hver enkelt av dem med en bukett, som vi hadde avtalt. Jeg bukket dypt og spent for den kjempesvære Fridtjof Nansen, og med høyre hånd rakte jeg fram buketten. Det samme gjorde de andre guttene med hver enkelt av de andre i følget. Nansen trykte min hånd med sin kraftige neve, og så omfavnet han meg, varmt og hjertelig, mens han smilte.

Trykket av hans muskuløse armer ga meg en følelse av å sveve i luften. Der hvor

Et møte . .

ord ikke strekker til, bruker armenierne også blomster. Da Fridtjof Nansen med følge gikk gjennom skoleporten, slynget unge piker kaskader av blomster i alle regnbuens farver over gjestenes hoder, og vi guttene kastet resten av de blomstene vi hadde foran føttene deres på vei til klasseværelset vårt.

Jeg kan huske at flere jøder og tyrkere sa til oss armenske skolegutter at både Fridtjof Nansen og de andre europeiske vennene hans, kom hit for å gjøre vondt mot armenierne, og at de til og med ville bortføre de armenske skolebarna og drepe dem. Selvsagt trodde ingen av oss på slikt, vi visste at de muhamedanske tyrkerne, og de zionistiske jødene benyttet denne sjansen til provokasjoner og løgnaktig propaganda mens Fridtjof Nansen og hans følge besøkte Tiflis og Armenia for å hjelpe den armenske befolkningen. Vi avviste deres løgner, og skjelte dem ut. «Fordømte skitne tyrkere og jøder — forbannet skal dere være og hele deres slekt». Så mumlet de og forsvant.

Skolen vår, som var nr. 80, var en av de lykkeligste skolene i Tiflis som fikk oppleve den historiske dagen, da **fredens forkjemper** og Armenias venn Fridtjof Nansen talte til skolebarna:

«Kjære armenske venner!» sa han «både dere og vi europeere er kristne folk, og vi har de samme idealer å kjempe for. Vi regner dere som et folk av våre. Derfor er vi kommet hit for å hjelpe dere.» En øredøvende applaus og ovasjoner brøt løs i salen. «Tyrkerne var heldige denne gang», sa Nansen, «mens stormaktene stod splittet og ikke fikk utrettet noe. Under første verdenskrig satte den forbry-

terske tyrkiske regjering med hjelp av kurderne iverk hensynsløse massakrer blant armenierne, for på denne måten å holde sin maktstilling i Østen. Men de regnet galt, for før eller senere vil Tyrkia bli straffet for det.»

Igjen en voldsom applaus fra salen. Og slik sluttet Nansen sin tale: «Kjære armeniere! hold sammen og vær sterke! Framtiden er vår!» Alle reiste seg, og brøt ut i hurrarop, og i lange tider ble Nansens stolte ord samtaleemne blant armenske skolebarn i Tiflis.

Det var mere enn gledelig også for voksne armeniere at nordmennene Fridtjof Nansen og Vidkun Quisling foretok sin lange reise med storstilet hjelpearbeid til det armenske land. Med utrolig slit hjalp de tusener armeniere i den vanskelige etterkrigstiden. Og dette ga fruktbare resultater. Tusener armeniere ble reddet fra sultedøden, og like mange tusener fikk Nansenpass og fant nye hjem rundt om i verden. Og armenierne rundt hele verden bøyer seg ennå for disse store nordmenn i takknemlighet og ærefrykt. Selv føler jeg meg som en av de lykkeligste av mine landsmenn, fordi den store Fridtjof Nansen omfavnet meg.

FORLOVELSESRING-SPECIALEN

tillbyr moderne, garantert 14 karat stemplet håndarbeidede ringer fra kr. 95,— pr. par. Sender pr. postoppkrav porto-fritt over hele landet. Dessuten + 50% rabatt på grunnprisen.

SKRIV EFTER RINGMAL!
Ringene blir sendt straks jeg får bestillingen.

Gullsmedmester

Thorvald A. Olsen

Skottegaten 20 v/ Metodistkirken.

Bergen

Arkitekt

HUSTAD

Bærumsvn. 5 — Ø. Ullern

Telefon 55 61 29 — Oslo

ÅRSMØTE I A/L FOLK OG LAND

holdes på kontoret i Kierschows gt. 5, Oslo fredag 28. februar kl. 12.

Til behandling foreligger regnskap for 1963, valg m. v.

Andelshavere innkalles til å møte personlig eller med skriftlig fullmakt til en annen andelshaver. Fullmakt kan eventuelt sendes til styrets formann, Olaf Holm eller redaktør Melsom. Brev med fullmakt kan adresseres til avisens adresse, postboks 3214, Oslo.

Det er tilstrekkelig å skrive: «Fullmakt for x x x x til å møte for meg på FOLK OG LAND's generalforsamling februar 1964» samt underskrift.

Den rettskultiverte -

Forts. fra side 7

Kongen var ikke tilstede og har stolt på justisministeren om at der forelå stortingsdelegasjon.

Dermed er både den kunstige tolkning av Grl. § 17 og stortingsdelegasjon ved «Elverumsfullmakten» ute av sagaen som berettigelse for å finne legal anledning til å straffe sine medmennenesker med døden. Begrunnelsen for beslutning av 6. august 1945 ble nemlig også nyttet ved Høyesteretts kjennelse av 9. august, som forkastet Haalands anke over sin dødsdom. Begrunnelsen fra 6. august ble endog sitert av førstvoterende, en av dem som var ulovlig dommer fordi han var falt for aldersgrensen.

Drivfjæren til denne enorme uvilje overfor medborgere var ikke bare patriotisk betont av den misforståelse dommerne befant seg i, at de tiltalte endog bare ved medlemskap i N. S. brøt med strfl. §86. Arbeidere i ammunisjonsfabrikker ble nemlig ikke tiltalt. Da 96 stortingsmenn av alle partier var villig til å endre statsforfatningen finner man heller ikke der noen forklaring, så meget mer som få av de ordinære medlemmer av N. S. var interessert deri. Grusomheten i dommene med 45 dødsdommer og mange dommer hvor vota herom ikke fikk flertall, ved kollektivt erstatningsansvar og de argumenter som fantes brukbare i fortolkning — slik som i Haalandssaken er påvist foran — krever sin særskilte forklaring.

V. Den rette forklaring må være at den politiske motsetning mellom N. S. og de andre ved agitasjon utviklet seg til borgerkrigsmentalitet. Den er ikke fremmed for norsk sinnelag. Historien har mange eksempler. — Neskongesystemet. Såvidt jeg kan se var **Kong Haakon den som så det før noen annen.** Kongen uttalte det i sin kringkastingstale 24. desember 1940 til det norske folk: «Det som kanskje smerter meg mest av alt, er den uvæpnede borgerkrig som nå pågår hjemme i Norge — — vårt lands store ulykke». Senere har andre uttalt det. Således den svenske «Den Norska Rättsuppgörelsen» (1956) s. 118: «en om inbördeskrig erindrande förgiftning». Professor Frede Castberg har i «Norge under okkupasjonen» (1945) s. 55-56 under en instruktiv behandling av «riksråd» og konstitusjonell nødrett uttalt om en eventuell motstand hos domstolene ved en slik forfatningsendring, at den «kunne være ensbetydende med å innby

til borgerkrig». Med like stor rett kan man hevde at anordningene fra London var en innbydelse til borgerkrig fordi de brøt mot norsk Grunnlov og lov, derunder også artikkel 43.

Det var især anordningene som ga næring til borgerkrigsmentaliteten. Dommerne øket denne ved deres konkurranse i å vise seg som «gode nordmenn» skjønt deres oppgave burde vært å **veilede** både religiøst, moralsk, patriotisk og juridisk. S. 289 nytter også professor Hubatsch betegnelsen borgerkrig. At intet gjøres for å bøte på uretten gjør saken enda verre. Sovjet, Tyskland og andre land har gått til revisjon i anledning uriktige dommer.

Dommerne hørte i 1945 ikke på sin lærer, vår store rettskyndige professor Jon Skeies advarsel mot anordningene som ulovlige og ugyldige. Dommerne gikk videre til sitt verk med sitt syn på krigstilstand både subjektivt og objektivt imot dem som helt riktig gikk ut fra okkupasjonstilstand. Denne **dommernes** subjektive villfarelse i dobbelt forstand har ledet til at for den tid Norge var i krig med Tyskland har ikke mange fått straff. **Ved krigsslutt 10. juni 1940 — forenklet til totalokkupasjon samme dag — inntrådte skillet for dommernes hatpregede straffer.** Til da behandlet major Five tyskerne som fiender med våpen i hånd og gagnlig resultat. Etterpå i bevissthet om riktigheten av det vår største avis Aftenposten, skrev redaksjonelt 14. juni 1940: «Hele landet er okkupert og dette okkuperte Norge befinner seg altså ikke lenger i krig med Tyskland». **Aftenposten var således av samme oppfatning om okkupasjonen som verdens førerende folkerettslitteratur Oppenheims «International Law».**

Enhver jurist **plikter** å medvirke til at fornuft og rettferdighet nå skjer fyldest.

Det var ikke bare dommerne som var fanatikere. Fra kirkelig autoritativt hold hevdedes at N. S. måtte straffes fordi de brøt mot **Guds ord**, mot Romerbrevet 13-1: «Der er ikke øvrighet uten av Gud». Det ble sagt i Palestina **nettopp om den romerske okkupasjon.** Lydighet mot okkupanten er en nødvendighet for å unngå det kaos, som Norge viste med snikmord og andre krigsforbrytelser, og det er nettopp derfor den av Haagerkonvensjonen og Stortinget givne artikkel 43 pålegger okkupanten **plikt** til å opprette ro og orden og til det øyemed gir okku-

BEKREFTELE ?

FRIHETEN beretter om «krigsbefalets» vidervedigheter etterdi det ikke fikk sin berømmelige patriotisme som britiske frivillige behørig kompensert med stjerner og striper. Og dette er så meget mere bedrøvelig, sier dets talsmann, kaptein Erling Lunde, siden «folk som satt trygt og godt hjemme under hele krigen og som sogar tok imot innmeldinger av frivillige til 'Norske Legion' etter krigen når nesten helt til topps i Forsvaret.» Det meget bemerkelsesverdige er at det er bladet og ikke oss som har uthevet ordet «etter» og dermed understreket hva vi her har hevdet den hele tid, at krigen var slutt da innmeldingene til Legionen tok til og hadde vært det helt siden våpenstillstandsavtalen i juni 1940. Men hvorfor skal da de som var frivillige på britisk side **etter** krigen ha mere ros og ære enn de som var det på tysk **etter** krigen. Og hvorfor er så NS-folk dømt som landssvikere ?

AUSCHWITZPROSESSEN.

I forbindelse med den Auschwitzprosess som han

panten «Den lovmæssige magt».

Norge var det eneste tysk-okkuperte land som helt la sitt oppgjør opp etter eksile anordninger. I noen grad gjorde også **Holland** det. I den anledning har vi en **amerikansk dom i en sivil sak «State of Netherland versus Federal Reserve Bank».** Hollandsk eksilregjeringens lov «intended to interfere with the occupants legitimate rules, should not be given effect» (var bestemt til å råde i okkupantens legitime rettighetsområde og skulle derfor ikke bli effektiv). Enda mer enn sivile bestemmelser må straffeloven gjelde, slik Oppenheim skriver i relasjon til art. 43. Og i relasjon til Grl. § 17 er norsk konge og regjering satt **helt** utenfor ved straffebestemmelser.

Når Norge var det eneste land som måtte tåle alliert okkupasjon etter den tyske, og utsattes for sovjetrussisk press for å frafalle helt Bjørnøya og halve Svalbard (Lie «Hjemover» s. 158) var det på grunn av Trondheimavtalen 10. juni 1940. Ved sine bestemmelser om felles norsk-tysk grensevern og samarbeid «for å beskytte Norge,» samt norsk utbedring av flyplassene, anså Sovjet denne avtale for en nærmest antalliert avtale.

ble hindret i å overvære, skriver den franske professor Paul Rassinier i en artikkel i DEUTSCHE NATIONAL-ZEITUNG blant annet: «Noe står allerede fast: erklæringen fra dr. Kubovy, direktør for det jødiske dokumentasjonssentrum i Tel Aviv, offentliggjort i Avisen 'La Terre Retrouvée' (Paris) 15. desember 1960. I denne erklæring hevdet dr. Kubovy: «at det ikke finnes et eneste dokument med Hitlers, Himmlers eller Heydrichs underskrift, hvor det er tale om å tilintetgjøre jødene, og at ordet tilintetgjørelse i Görings skriv til Heydrich om den endelige løsning av jødespørsmålet ikke forekommer —» Denne innrømmelse kom riktignok noe sent, men bedre sent enn aldri. Det står fast at tilintetgjørelsesordren, som så mange folk skal ha fått — slik de hevder siden 1946 — ennå ikke er forelagt i original noe sted.» Det er sannelig ikke rart at historieforskerne nekter en slik mann adgang til å overvære offentlige rettsforhandlinger !

«RUBY» VAR PÅ CUBA.

Kennedy-morderens morder, Rubinstein, oppholdt seg, etter hva det nå meldes, etter Castros maktovertagelse en tid på Cuba. Der var som kjent Oswald også. Altså et høyst eiendommelig sammentreff. Ellers kan berettes fra sivilisasjonens høyborg derover i vest at Oswalds stakkars russiske kone, som overhodet ikke kan snakke engelsk, og som er helt avhengig av folks og myndighetenes velvilje nå på løpende bånd «identifiserer» både mannens våpen som mordvåpnet og «forstår at hennes mann likevel må være morderen». Bare moren protesterer, fordi hun har ingen fremtid å ta hensyn til.

SATT UTENFOR.

FRIHETEN serverer nå offentlig de rykter som har gått om at Lyng måtte søke fylkesmannsembedet fordi han ble satt utenfor av sine egne, som ikke synes den gamle Mot Dagisten er konservativ nok. Og det kan de jo ha rett i. Gruppen ville ikke ha Lyng som presidentkandidat når Kjøs som planlagt skulle tre tilbake til høsten, hvorefter Lyng erklærte at da ville han ikke stilles opp (i en sikker krets) som stortingsmann igjen. Isteden utnevnte hans venn Gerhardsen ham til fylkesmann. Nå blir visst enden på det hele at Kjøs må fortsette perioden ut.

de GAULLE.

Den franske president har forstått å skape nye bølger om seg, så store at selv Bonn-regjeringen med dens rabiater Amerikavennlige utenriksminister truer med å slå sprekker. Men i hjemlandet stiger hans popularitet. Ifølge den siste meningsmåling uttaler 52 prosent franskmenn seg uforbeholdent for statssjefens politikk mot 48 prosent måneden før. Anerkjennelsen av Kina, som er slik en forbrytelse når det gjelder Frankrike skjønt England og dets satellithaleheng forlengst har gjort det, har ført til at også Moskva nå har fått det travelt. Det arbeides nå under høytrykk på å få istand et toppmøte av kommunistledere allerede ivår for å demme opp for Pekings stigende innflytelse i Afrika, Asia og Latinamerika.

ANTI-AMERIKANISMEN.

Når talen ellers er om Latinamerika, så meldes det at man med spent forventning imøteser president de Gaulles besøk ivår. I ikke-kommunistiske kretser i de latinamerikanske stater ser man allerede idag på de Gaulle som forkjemperen for den anti-nordamerikanisme som har slik utbredelse der. Også her hjemme er det forøvrig merkbart hvorledes stemningen etterhvert snur seg mot det utålelige formynderiet fra USA, med samt dets engelske filial.

FORBUNDETS KONTOR

holdes stengt mandage og lørdage. Ekspedisjonstid tirsdag — onsdag — torsdag og fredag fra kl. 10 til 15

Sekretæren kan bare påregnes truffet etter forutgående avtale. Telefon: 377696. Postadresse: Postboks 3214 - Postgiro 150 28.

FOLK OG LAND

Kjerschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96
Boks 32 14

Ekspedisjonstid: Tirsdag til fredag fra kl. 10 til kl. 15. Mandag og lørdag holdes kontorene stengt.

Redaktør Melsom kan bare påregnes truffet etter forutgående avtale.

Abonnementspriser:
Kr. 36,— pr. år, kr. 18,— pr. halvår i Skandinavia. Ut-20,— pr. halvår. — I nøytralt omslag innenlands:
Kr. 46,— pr. år, kr. 23,— pr. halvår.

Løssalg kr. 1,00.
Bruk postgironr. 16 450.

Utgiver A/L Folk og Land